

Đề bài:

Trình bày
nhận thức
của em về
một bài
thơ hay.

Bài làm

Tên trộm đi rồi

Còn bên cửa sổ

Một vầng trăng soi

(Ryokan)

Vị thiền sư Nhật Bản và vầng trăng gặp nhau trong hoàn cảnh lạ lùng – sau khi bị trộm.

Ông đã mất gì ư? Không, ông được rất nhiều. Chẳng nói một lời, thế mà cái đêm trống rỗng ấy đã hóa thành một đêm tràn đầy ánh trăng, tràn đầy tình yêu trong ngân – một đêm tràn thơ. Chẳng nói một lời, thế mà con người đã bước vào thế giới của trăng, của thơ, của cái Đẹp và của tình Đời.

Phải chăng như nhà thơ vĩ đại Nhật Bản Matsuo Bashô từng nhận định: “Thơ ca chỉ sinh ra từ sự hòa điệu khi ta và sự vật trở thành một khi ta đã lặn sâu vào lòng sự vật để nhìn thấy điều gì đó tựa như tia sáng mờ ảo đang ẩn giấu ở đây...”? Thế giới thơ là thế giới của những tâm hồn đồng điệu. Một bài thơ hay không phải chỉ là những con chữ nằm lặng câm trên mặt giấy, mà là tiếng nhạc ngân lên thẳm thẳm từ khoảng trống giữa những câu thơ, giữa những chữ, những dòng... Để rồi, từng giọt âm thanh – thơ trong veo ấy sẽ lại gieo xuống mặt hồ phẳng lặng của hồn người, để lại từng vòng sóng mỗi lúc một tỏa rộng, một lan xa... Và đánh thức dậy những xúc cảm sâu kín nhất, nhân bản nhất.

Bài haiki của Ryokan thiền sư là như thế. Mười bảy âm tiết trong nguyên bản nằm lặng trên giấy, và khoảng trống mênh mông còn lại như đang hồi hộp đợi chờ cảm xúc, tâm tình của người đọc tràn về, lấp đầy...

Ông là trăng và trăng cũng là ông. “Tên trộm đi rồi”... và ngỡ như còn lại đây chỉ là trống rỗng, chỉ là nỗi âu lo cuộc sống. Nhưng sự xuất hiện bất ngờ và đầy lạ lùng của vầng trăng bên cửa sổ đã đem ánh sáng lấp đầy cả khoảng không gian ấy – khoảng không gian của ngôi nhà và của lòng người. Ánh trăng trong vắt soi rọi thấu suốt cả tâm hồn thanh tịnh của Ryokan. Và phải chăng ánh sáng từ tâm hồn an nhiên tự tại của thiền sư đã tỏa thành ánh sáng của chính vầng trăng ấy?

Trong không gian tĩnh mịch, không gian vũ trụ ấy, hai cái Đẹp cùng tỏa sáng, lặng lẽ soi chiếu cho nhau. Và hình như làn ánh sáng tràn ngập bài thơ không còn phân biệt đâu là ánh trăng, đâu là ánh sáng hồn người. Tất cả đã hòa điệu trong nhau trong thế giới của thơ, của cái đẹp.

Vậy là gương mặt thật sự của con người đâu phải là những gì thuộc về vật chất, về ảo vọng mà chính là con người của cội nguồn nhân bản, của sự hòa điệu cùng thiên nhiên – vũ trụ này. Có lẽ làn ánh sáng huyền diệu ấy chính là cái đẹp nhân bản mà con người vẫn mãi miết kiếm tìm. Ngờ đâu mà giản dị đến thế...

Bài thơ đơn sơ đến kỳ lạ và cũng sâu thẳm đến vô cùng. Chỉ một đêm ấy, hay đúng hơn chỉ là một khoảnh khắc ấy, thế giới hiện ra trong ngần, thanh khiết để rồi hóa thành vĩnh cửu.

Đồng thời với Ryokan, nhà thơ – họa sĩ Hokusai cũng từng viết:

Nhà cháy rụi rồi

Vô cùng lặng lẽ

Những cánh hoa rơi

Nhưng hình như, nếu ở Hokusai là một niềm bi cảm miên man, thì Ryokan lại là sự an nhiên, tĩnh tại, thanh thản rất Thiền tông. Vàng trắng đó không phải là hiện thân của cái Đẹp mong manh, phai tàn, mà là hiện thân của cái Đẹp vĩnh hằng, cái Đẹp vũ trụ. Ai đó từng nhận xét rằng, đọc thơ haiku ta có thể cảm nhận được mùi vị Niết Bàn qua chung trà mà ta cầm bằng những ngón tay tục lụy. Thấu nhập vào thế giới haiku, những ngón tay tục lụy có thể trở thành ngón tay chỉ trắng, thấm đẫm ánh sáng trắng.

Vàng trắng ấy, vàng trắng của thi ca Đông phương, của tâm hồn Nhật Bản, cũng là vàng trắng của con người, của nhân loại. Nó lặn và mọc trên suốt những nẻo đường thăm thẳm kiếm tìm bản ngã, kiếm tìm cái Đẹp của con người...

“Trọng tâm của bức tranh thủy mặc là ở những khoảng trống không có nét vẽ...”. Kawabata Yasunari viết. Và ở thơ cũng vậy, đặc biệt là thơ ca phương Đông. Từ cái khoảng không lặng lẽ trên trang thơ, những phím đàn của trái tim người ngân lên những âm thanh trong trẻo thiết tha và xao xuyến.

Một bài thơ hay thật sự, đó là một chiếc vỏ ốc nhỏ bé mong manh, mà từ đó vọng lên tiếng sóng của đại dương cuộc đời, tiếng gió của tình yêu thương con người với con người, và cả cái im lặng thâm trầm của những chiêm nghiệm sâu xa...

Phạm Ngọc Lan – Lớp 12CD

Trường THPT chuyên Lê Hồng Phong, TP. Hồ Chí Minh